

făcut datoria intonând Cântecul Girondinilor: „Să mori pentru patrie e cea mai frumoasă soartă, cea mai demnă de-a fi invidiată!“. Regimentul 161 Infanterie s-a aruncat într-un perete de gloanțe. După cum se putea prevedea, străbunicul și oamenii lui au fost ciopârțiți de mitralierele germane și asfixiați cu clor. Așadar, s-ar putea afirma că Thibaud a fost asasinat de ierarhia militară. Era voinic, era frumos, era tânăr, iar Franța i-a ordonat să moară pentru ea. Sau, mai degrabă, ipoteză care îi oferă destinului său o stranie actualitate: Franța i-a dat ordinul să se sinucidă. Ca un kamikaze japonez sau ca un terorist palestinian, acest tată a patru copii s-a sacrificat în deplină cunoștință de cauză. Acest descendent al cruciaților a fost condamnat să îl imite pe Iissus, dându-și viața pentru ceilalți.

Descind dintr-un viteaz cavaler ce a fost crucificat pe sârma ghimpată din Champagne.

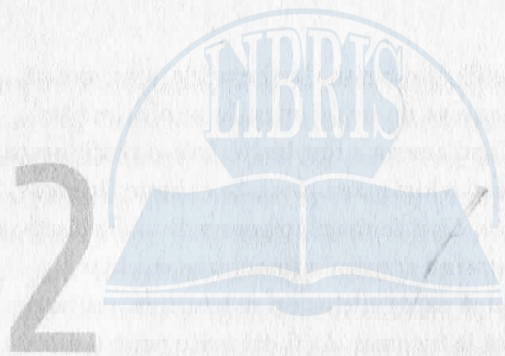
1

ARIPILE RETEZATE

Tocmai aflasem că fratele meu fusese decorat cu Legiunea de Onoare când am fost arestat preventiv. Poliștii nu mi-au pus imediat cătușele, ci mai târziu, când am fost transferat la Spitalul Municipal, apoi când am fost dus la închisoare, a doua zi seara, în Île de la Cité. Președintele republicii abia ce-i scrisese o misivă încântătoare fratelui meu mai mare, felicitându-l pentru contribuția la dinamizarea economiei franceze: „Sunteți un exemplu al capitalismului pe care ni-l dorim: un capitalism al întreprinzătorilor, nu unul al speculanților.“ Pe 28 ianuarie 2008, la comisariatul arondismentului 8 din Paris, funcționari în uniforme albastre, cu revolverul și pulanul la centură, m-au dezbrăcat în pielea goală pentru a mă scotoci, confiscându-mi telefonul, ceasul, cardul bancar, banii, cheile, pașaportul, permisul de conducere, cureaua și eșarfa, prelevându-mi salivă și luându-mi

amprentele digitale, ridicându-mi coaiile pentru a se convinge că nu am ascuns ceva în gaura curului, fotografiindu-mă din față, din profil, din semiprofil, ținând în mâini un carton antropometric, înainte de a mă duce iarăși într-o celulă de doi metri pătrați cu pereții acoperiți de graffiti, de sânge uscat și de mucii. Habar nu aveam în acel moment că, peste câteva zile, urma să asist la înmânarea Legiunii de Onoare fratelui meu, la Palatul Élysée, în sala de festivități, care este mai puțin îngustă decât îmi închipuiam, și că urma să mă uit, prin peretele de sticlă, la vântul care agita frunzele stejarilor din parc, de parcă mi-ar fi făcut semn, chemându-mă în grădina prezidențială. Lungit pe bancheta de ciment, pe la patru dimineața, după seara crâncenă, situația mi se părea simplă: Dumnezeu avea încredere în fratele meu, iar pe mine mă părăsise. Cum de putuseră două ființe, atât de apropiate în copilărie, să aibă destine atât de diferite? Fusesem interogat pentru utilizare de stupefiante, în plină stradă, împreună cu un prieten care, în celula alăturată, bătea cu pumnul în fereastră, lipsit de convingere, dar suficient de regulat pentru a-i lăsa fără umbră de somn pe ceilalți deținuți. Oricum, să fi adormit era o speranță deșartă întrucât, chiar și atunci când cei închiși încetau cu zbirtele, polițiștii se înjurau cu voce tare pe culoar, de parcă prizonierii ar fi fost surzi. În aer plutea un damf de sudoare, de vomă și de tocană de vită cu morcovi prost încălzită la microunde. Timpul trece foarte încet când nu ai ceas și nimănui nu-i dă prin cap să stingă neonul alb care pâlpâie pe tavan. La picioarele mele, un schizofrenic în comă alcoolică gemea, sforăia și se bășea, căzut pe

podeaua mizerabilă, din beton. Deși era frig, simțeam că mă sufoc. Încercam să nu mă gândesc la nimic, însă îmi era imposibil. Când cineva a fost închis într-o chichineată, e îngrozitor câte gânduri poate cloci. Se chinuie fără rost să înlăture panica. Unii se roagă în genunchi să fie lăsați să iasă, pe alții îi cuprind crizele de nervi, uneori chiar încearcă să își pună capăt zilelor ori mărturisesc crime pe care nici vorbă să le fi comis. Aș fi dat orice pentru o carte sau un somnifer. Neavând nici una, nici alta, am început să scriu cele de față direct în minte, fără stilou, cu ochii închiși. Vă urez ca această carte să vă permită să evadați tot atât cât mi-a permis și mie, în noaptea aceea.

FARMECUL DISPĂRUT

Copilăria nu mi-o amintesc. Când spun așa ceva, nimeni nu mă crede. Toată lumea își aduce aminte de propriul trecut. Ce rost ar avea să trăiești dacă ți-ai uitat viața? Nimic n-a mai rămas în mine din mine însumi. De la zero la cincisprezece ani mă aflu în fața unei găuri negre (în sens astrofizic: „Obiect masiv al cărui câmp gravitațional este atât de intens, încât nu lasă să-i scape nicio formă de materie ori de radiație“). Multă vreme mi-am închipuit că sunt normal, că și ceilalți sunt atinși de aceeași amnezie. Însă când îi întrebam: „Îți amintești de copilărie?“, îmi spuneau o grămadă de povești. Mi-e rușine că mie biografia mi s-a tipărit cu cerneală simpatică. De ce nu e și copilăria mea de neuitat? Mă simt exclus din această lume, fiindcă ea are arheologie și eu nu. Mi-am șters urmele ca un criminal evadat. Când aduc vorba despre această infirmitate, părinții ridică ochii în tavan, familia protestează, prietenii din

copilărie rămân cu gura căscată, vechile iubite sunt tentate să apară cu documente fotografice.

„Frédéric, nu ți-ai pierdut memoria. Pur și simplu, nu îți pasă de noi!“

Amnezicii îi rănesc pe cei din jur, apropiații îi cred negativiști, de parcă uitarea ar fi întotdeauna un act voluntar. Nu mint prin omisiune, scormonesc în propria-mi viață ca într-un cufăr gol, fără a găsi ceva. Sunt gol-goluț. Uneori, aud murmure în spatele meu: „Pe asta chiar nu reușesc să-l înțeleg“. De acord. Cum să-l categorisești pe unul care habar nu are de unde vine? Cum zice Gide în *Falsificatorii de bani*, sunt „construit pe piloni bătuți în apă: nici tu fundație, nici tu subsol“. Pământul îmi alunecă de sub picioare, levitez pe o pernă de aer, nu sunt decât o sticlă plutind pe apele mării, un mecanism al lui Calder. Pentru a plăcea am renunțat să mai am coloană vertebrală, dorindu-mi să mă dizolv în decor ca Zelig, omul-cameleon. Să-ți uiți personalitatea, să-ți pierzi memoria pentru a fi iubit: să devii, pentru a seduce, ceea ce aleg ceilalți. O asemenea dezordine a personalității este denumită, în limbaj psihiatric, „deficit de conștiință centrată“. Sunt o formă goală, o viață fără fond. În camera mea de copil, de pe strada Monsieur-le-Prince, prinsesem în piuneze, pe perete, după câte mi s-a spus, afișul unui film: *Numele meu este Nimeni*. Fără îndoială, mă identificam cu personajul principal.

Niciodată nu am scris altceva decât poveștile unui om lipsit de trecut. Eroii cărților mele sunt produse ale unei epoci din imediat, rătăciți într-un prezent dezrădăcinat, locuitori transparenți ai unei lumi în care emoțiile sunt

efemere ca niște fluturi, în care uitarea apără de durere. E posibil, iar eu sunt dovada, să nu păstrezi în memorie decât câteva frânturi de copilărie, și acelea în cea mai mare parte false ori fasonate mai târziu. O astfel de amnezie este încurajată de societatea în care trăim: până și viitorul anterior este pe cale de dispariție gramaticală. În curând, un astfel de handicap va fi ceva banal și cazul meu se va generaliza. Să recunoaștem totuși că nu e ceva obișnuit să dezvoltăm simptomele bolii Alzheimer chiar la jumătatea vieții.

Adesea, din politețe, îmi reconstitui copilăria. „Ba da, Frédéric, nu-ți mai amintești?” Dau din cap, prevenitor: „A, da, bineînțeles, colecționez vignete ale Editurii Panini, eram fan al grupului The Rubettes, acum mi-aduc aminte”. Sunt dezolat să mărturisesc: de nimic nu-mi mai aduc aminte. Sunt propriul meu impostor. Am uitat cu totul pe unde mă aflam între 1965 și 1980. Poate de asta sunt astăzi un rătăcit. Nădăjduiesc să existe un secret, o vrajă tainică, o formulă magică pe care să o descopăr pentru a putea ieși din acest labirint intim. Dacă nu mi-a fost copilăria un coșmar, atunci de ce acum creierul îmi ține memoria adormită?

3

AUTO-FLASHBACK-URI

Am fost un copil cuminte, care și-a urmat fără să crâcnească mama în peregrinările ei, ciondănindu-se doar cu fratele mai mare. Am făcut parte din mulțimea de copii care nu creează probleme. Uneori mă cuprinde o spaimă: poate că nu îmi amintesc nimic fiindcă nimic nu merită aducerea-aminte. Poate că întreaga mea copilărie nu a fost altceva decât o lungă succesiune de zile goale, plictisitoare, mohorâte, monotone ca valurile sosind pe o plajă. Și dacă mi le-aș aminti pe toate? Dacă debutul meu într-ale existenței nu cuprinde niciun eveniment mai deosebit? O copilărie protejată, în stare de incubație, privilegiată, lipsită de originalitate și de relief — păi, așa avea de ce mă plânge? A scăpa de nenorociri, de drame, de dolii și de accidente e chiar un noroc în edificarea unei ființe umane. În consecință, cartea de față nu ar fi decât o anchetă despre anost, despre fără-de-rost, o călătorie speologică în

străfundurile normalității burgheze, un reportaj despre banalitatea franceză. Copilăriile confortabile sunt toate la fel și poate că nici nu merită să și le mai amintească cineva. Este oare posibil să îmbraci în cuvinte toate etapele prin care un băiețel parizian era condamnat să treacă în anii '60-'70? Mi-ar plăcea să vă povestesc despre deducerea suplimentară de impozit pentru copii, din declarațiile de venit ale părinților mei.

Singura speranță, apucându-mă de o asemenea treabă, e ca scrisul să reîmprospăteze memoria. Literatura își aduce aminte ceea ce noi am uitat. A scrie înseamnă a citi în tine însuși. Scrisul reînsuflește memoria. Poți scrie de parcă ai exhuma un cadavru. Fiecare scriitor este un *gostbuster*, un vânător de fantome. Fenomene ciudate ale unor reminiscențe involuntare au fost observate la câțiva scriitori celebri. Scrisul posedă o putere supranaturală. Poți începe o carte de parcă ai cere sfatul unui magician ori al unui vrăjitor. Autobiograful se situează la intersecția drumurilor dintre Sigmund Freud și Madame Soleil, vestita astrologă din secolul trecut. În *La ce folosește scrisul?*, un articol din 1969, Roland Barthes afirmă că „scrisul (...) realizează o lucrare ale cărei origini sunt de nedefinit“. Nu cumva lucrarea de care este vorba înseamnă întoarcerea bruscă a unui trecut uitat? Proust și madlena, sonata, cele două pavele desfăcute din curtea palatului Guermantes care îl ridicau până la „înălțimea tăcută a amintirii“? Mmm, nu forțați prea tare, vă rog. Prefer alegerea unui exemplu la fel de ilustru, dar mai recent. În 1975, Georges Perec începe *W sau amintirea copilăriei* cu

următoarea propoziție: „Nu am amintiri din copilărie“. Întregul op dă pe dinafară de așa ceva. Se întâmplă un act misterios când închizi ochii pentru a-ți chema trecutul: memoria este precum ceașca de sake servită în unele restaurante chinezești, cu o femeie goală care apare progresiv, pe fundul cănii, și dispare imediat ce aceasta este astupată. O văd, o contemp lu, dar imediat ce mă apropii îmi scapă, se volatilizează: tot astfel se întâmplă și cu copilăria mea pierdută. Mă rog ca miracolul să se producă prin cartea aceasta, mă rog ca trecutul să mi se dezvolpeze încet-încet, ca fotografia făcută cu un Polaroid. Dacă îndrăznesc să mă citez — într-un text autobiografic, să încerc să eviți egocentrismul ar însemna să adaugi și ridicolul pretențiilor existente —, straniul fenomen deja s-a produs. Când scriam *Windows on the World*, în 2002, o scenă a țâșnit de nicăieri: într-o dimineață friguroasă din iarna lui 1978, ieșeam din apartamentul mamei pentru a mă duce la liceu, cu ghiozdanul *US* în spate, ferindu-mă să calc pe dărele de ciment care separau dalele trotuarului. Scui pam aburi, crăpam de plictiseală și abia mă abțineam să nu mă arunc sub roțile autobuzului 84. Capitolul se încheia cu următoarea frază: „Nici c-am mai ieșit în acea dimineață“. Anul următor, ultima pagină din *Egoistul romantic* evoca mirosul de piele care mă umplea de grație când eram mic, în mașinile englezești ale tatălui meu. Patru ani mai târziu, redactând *Iartă-mă!... Ajută-mă!...*, mi-am amintit cu voluptate o sâmbătă seara în duplexul patern, când papucii și roșeața din obrajii mei seduseseră câteva manechine nordice care ascultau dublul album oranj al lui Stevie Wonder. La vremea respectivă am